

## 6

## Els alemanys i l'elefanta

*Jo anava a una escola de la plaça Reial, allí vaig aprendre les primeres nocions de francès. Dúiem uniformes negres amb trenetes vermelles. Els jardins de la plaça estaven molt ben cuidats. Recordo una botiga de rellotgeria i joieria, La Isla de Cuba. A l'aparador hi havia un rellotge quadrat, negre, amb les hores daurades. Anàvem a veure'l, cada minut sortia un quadret blanc. Recordo els passejos, a la caiguda del sol, per la Rambla. Quan era una nena hi vaig veure un grup de repatriats, venien de Cuba, esgrogeïts, malalts, la gent se'ls quedava mirant.*

CLEMENTINA ARDERIU (A LA VANGUARDIA)

**E**n els primers compassos del segle XX, la plaça Reial seguia resultant un lloc molt elegant, però cada vegada més conflictiu. Llavors, el tram del carrer del Vidre més proper al carrer de Ferran era un dels punts calents de la ciutat, on eren freqüents els atracaments nocturns. La premsa feia crides als vigilants i serenos del voltant a extremar la precaució. Per les mateixes dates, la plaça patia l'ensurt d'un fallit crim passional. Un barretaire va disparar a la seva exparella, mentre aquesta era al balcó. Afortunadament, l'agressor no tenia gaire punteria i va fallar tots dos trets.

En aquella època, els vells basars començaven a cedir el pas a negocis més tecnològics. Al número 3 s'hi va instal·lar la Societat A. Badia, agents exclusius de la marca francesa de pianoles Phonola Solodant. Entre altres articles, hi venien la Lámpara Fulgura, una de les primeres bombetes amb filament metàl·lic que es van comercialitzar a casa nostra, de l'empresa alemanya Bergman Elektricitas Werke. Al número 4 obria el Depósito General Fotográfico de Ramon Oleguer Feliu, que oferia material fotogràfic

i postals de J. H. Smith de Zurich. Entre la seva oferta destacava un laboratori i galeria fotogràfica a disposició dels clients. L'Oleguer Feliu també era el representant exclusiu de les pólvores Le Kaki, *polvos orientales para evitar el mal olor de los sobacos y de los pies*. Al carrer Nou de Zurbano inauguraven la botiga de J.M. Marassé, dedicada a la venda i lloguer de pianos, pianoles i harmòniums. I al passatge de Bacardí funcionava la primera fàbrica a Espanya de l'empresa London Smart, dedicada a fer bastons. A més d'una guanteria, i de la perruqueria i perfumeria Vives que donava a la Rambla, on presentaven un sabó d'afaitar que no necessitava brotxa ni aigua. I el Colegio Central para Señoritas.

El 1902, va morir el poeta mossèn Cinto Verdaguer i se li va dedicar un enterrament multitudinari, considerat el primer esdeveniment mediàtic de la ciutat que va tenir un seguiment fotogràfic a la premsa. Els diaris locals es van fer ressò de la proposta d'aixecar-li una estàtua al bell mig de la plaça Reial i rebatejar el lloc com la plaça de Verdaguer. La ponència municipal corresponent ho va discutir, i va decidir encarregar monuments a Pi i Margall, al doc-

tor Robert i al poeta, tot i que aquest va acabar a la confluència del passeig de Sant Joan amb la Diagonal.

Per la Mercè d'aquella tardor, la plaça va estrenar una altra de les seves peces emblemàtiques, avui desapareguda. Es tractava d'una font batejada com la Fuente Mágica de la plaza Real, vint-i-set anys anterior a la de Montjuïc. Llançava cascades d'aigua i llums de colors, il·luminada per noranta-sis arcs voltats de gran potència. Funcionava cada dia, entre les set de la tarda i les onze de la nit. La tradició manava que la gent sortís al passeig de Gràcia mentre feia bon temps, i quan arribava el fred passejaven pel carrer de Ferran i la plaça Reial. Aquell hivern, la gran atracció va ser el sortidor multicolor. Tot i que el cronista Alberto del Castillo, a *De la Puerta del Ángel a la plaza Lesseps*, explicava que l'experiment no va funcionar del tot:

*Empezó a funcionar, si bien con algunas interrupciones, sin duda por deficiencias de instalación.*

Per aquells anys es va reduir la circulació a la plaça. L'Ajuntament va retirar les llicències cent-seixanta dos a cent-seixanta cinc de transport de passatgers, quatre dels vehicles a cavall que hi tenien parada a la confluència amb el carrer de Colom.

Durant els tres anys següents, els veïns de la plaça van demanar l'eliminació definitiva de la parada de cotxes de lloguer, fins que ho van aconseguir el 1906. També va ser polèmica l'actuació dels funcionaris de la gossera, que van capturar un quisso davant del Cafè Español, però un grup de clients els va perseguir i van alliberar l'animal. Va resultar que l'home que va bufetejar l'empleat municipal era l'amo del gos, que havia vist atònit com el caçaven quan aquest corria despreocupat per la plaça. Tots van acabar a comissaria.

El 1904, obria el Centro Comercial Hispano Marroquí, al segon pis del número 3, fundat per Emilio Corbella amb la finalitat de fomentar els intercanvis econòmics entre la ciutat i el nord d'Àfrica. S'encarregaven de participar en les subhastes de minerals o de suro. A més, feien cursets gratuïts d'àrab, als quals assistien militars i empresaris que desitjaven desplaçar-se al protectorat marroquí. I s'hi editaven publicacions que defensaven el punt de vista dels colonialistes espanyols, com la *Revista Española de África o España en África*, aquesta última amb el subtítol de, *la más importante, la de más gran circulación y la más antigua de la prensa africanista*, amb redaccions també a Madrid, Tànger i Melilla.

L'any 1907, el folklorista Aureli Capmany va recollir un programa de balls populars i els va presentar a la plaça, amb la nova companyia de l'Esbart de Dansaires. Al mateix temps es fundava l'Associació Excursionista d'Etnografia i Folklore. I al primer pis del número 3 de la Reial obria el Club Montañés Barcelonés, precursor de l'espeleologia a Catalunya. Durant aquell any, la Secció de Foment de la Sardana, de l'Associació Popular Catalanista, va organitzar audicions de cobles i ballades sardanístiques al mig de la plaça. La notícia era un jove enllustrador que va provar de suïcidar-se bevent àcid clorhídric i que va acabar a la Casa de Socors del carrer del Marquès de Barberà.

Llavors, l'antiga sastreria Camps, al número 10, anunciava *modelos de las mejores casas de París*. L'any 1908 hi va haver una gran vaga de sastres a la ciutat i un dels únics incidents va tenir lloc precisament davant de la Casa Camps, quan la policia va expulsar un piquet que provava de convèncer els

**Sardanes a la plaça Reial, el 1903.**

(AFB / AUTOR: LUIS GIRAU IGLESIAS)









**Anunci del Saló Phonola, publicat el 1909.**

empleats perquè s'afegissin a la protesta. Unes quantes setmanes més tard es calava foc al magatzem de la fàbrica de papers pintats Roure, al carrer dels Tres Llits. A la mateixa vorera funcionava un casino de joc il·legal, on la policia va detenir tres estafadors que li havien guanyat, fent trampes, cinc mil pessetes de l'època a un jugador novell.

Mentre la ciutat cremava durant la Setmana Tràgica, a la plaça Reial inauguraven el Centro Aragonés, a l'entresol del número 12. Llavors aquesta comunitat d'emigrants era molt nombrosa i ocupava el sector més septentrional del Raval, proper a l'actual plaça de Goya. Al centre que funcionava a la Reial s'hi organitzaven xerrades i cursos d'esperanto, i l'Esbart Català de Dansaires del Foment Autonomista Català hi va estrenar un ballet esperantista titulat *La Rondo*. El Centro Aragonés va donar suport, el 1912, a la iniciativa que la plaça fos rebatejada com a de Joaquín Costa.

La idea no va prosperar, però el 1923 van aconseguir que l'antic carrer de Ponent fos rebatejat en record d'aquell polític aragonès. L'únic incident que he trobat d'aquell 1909 relacionat amb la plaça va ser la detenció de dos lladregots que havien furtat un pot d'anxoves en una botiga de queviures del carrer del

Vidre. Aquell mateix any van substituir els vells fanals d'arc voltaic per altres de flama de quinze amperes, més moderns.

El 1910, a la plaça Reial s'hi van plantar més palmeres formant agrupacions. Llavors, al número 3 hi havia la fusteria Canonja e Hijos, i al damunt una casa d'hostes que s'anunciava com una *casa castellana* que ofería allotjament i dos àpats, de tres plats i postres, per trenta pessetes setmanals. Al número 14 obria l'empresa Sucesores de E. Bossi, dedicada a confeccionar plaques, rètols i segells de goma o de cautxú flexible. La botiga de mobles Cerveró del número 15 celebrava una subhasta de taules, llits, cadires, armaris, llums, matalassos i altres peces, provinents d'un embargament. I la Barnadas i Mir presentava els *limosneros de piel Barnadas*, a més d'oferir articles de regal i una gran varietat de joguines. Al número 12 de la plaça funcionava el Col·legi Mare de Déu de la Mercè i Sant Pere Nolasc, de les monges mercedàries. Un selecte establiment privat per a senyoretes de bona família, que tenia a banda una escola dominical gratuïta per a obreres i minyones. I al carrer de les Heures obria el Café Ibérico, de clientela propera a l'anarquisme.

La notícia, el 1911, va ser la detenció per part de la guàrdia urbana d'Àngel Monerris, un jove de 20 anys que va ser enxampat al carrer de les Heures mentre venia d'amagat postals pornogràfiques. Un any després, la Sociedad Astronómica de España y América obria local social al número 13 de la plaça. I al veí carrer del Vidre s'establí el Círculo Radical, on es reunien els lerrouxistes.

**Dones i nenes recullen aigua a la font pública de la plaça Reial, en una fotografia de cap al 1910.**

(ANC / AUTOR: BRANGULÍ (FOTÒGRAFS))



No obstant això, la finca més famosa i moguda d'aquells anys era a la plaça Reial número 8, una mena de *coworking avant la lettre*. Hi tenia la seua societat obrera Pro-Trabajo, que es reunia al local del Círculo Popular Liberal, un club que tenia entre els seus socis Joaquim Sostres i Rey, llavors alcalde de Barcelona, i que en els seus salons va celebrar el 1912 una sessió d'il·lusionisme a càrrec del mag Petit Calvet. A la mateixa escala hi havia l'Asociación de Artistas Líricos y Dramáticos al primer, i la Real Sociedad Colombófila al principal, just al costat de l'Asociación de Corredores del Comercio y de la Industria, l'Asociación Ferretera, la Sociedad Región Leonesa, l'Asociación de Patronos Tapiceros de Barcelona, l'Asociación de Auxiliares y Delineantes

de Barcelona, l'associació de músics Arte Musical de Barcelona i l'Agrupación Femenina Patriótica, que va ser una de les primeres societats a promoure el Dia de la Mare. A més de la Federación Ibérica Protectora de los Animales y las Plantas, el Fomento y Mejora de Razas Caninas, el Centro de Sociedades Económicas o la Unión de Obreros Mecánicos.

El 1926, totes aquestes societats professionals, recreatives o artístiques que allotjava l'edifici van fer un gran festival, al qual van assistir les famílies dels socis, amb un gran ball posterior amenitzat pel Terceto Orta.

Allí mateix funcionava el Teatro del Autor Novel, al primer pis. Organitzaven concursos d'obres dramàtiques per a autors desconeguts, i les guanya-



dores es representaven. Un d'aquests afortunats va ser Enrique Nieto de Molina, autor de la comèdia *Los dos amores* i veí del número 3 de la plaça. Amb els anys, en aquell gran hotel d'entitats s'hi van instal·lar la Juventud Artística del Film, el Comité Paritario Permanente de Peluqueros y Barberos, la Sociedad Artística Culinaria o la Nueva Alianza de Camareros de Barcelona. I ja en els anys trenta, l'Asociación de Empleados y Obreros de Cooperativas, la companyia Fluido Eléctrico SA i un local del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (CADCI), una associació sindical que havia tingut la seu a la Rambla, abans que fos clausurada per separatista durant la dictadura del general Primo de Rivera, i que durant la Segona República va ser molt propera a Esquerra Republicana de Catalunya.

L'any 1912, el basar La Comercial del carrer del Vidre ja no era una barreteria. Ara hi venien gramòfons a vint pessetes i discs de les marques Fonotipia, Odeon i Jumbo, amb un deu per cent de descompte sobre el preu de catàleg. A més, oferien un taller de reparació d'aparells.

Al mateix carrer va obrir, el 1914, la Fàbrica de Máquinas Parlantes de Serrano y Arpí, que oferia tocadiscs des de cinquanta fins a mil pessetes, i agulles de la casa alemanya Schwabacher Nadel Federfabrik des d'una fins a quatre pessetes la caixa de dues-centes. Els seus aparells estaven dotats d'un sistema especial de sordina i mitja sordina, per a domicilis domèstics o per a audicions per malalts. També tenien discs des de 5 pessetes, d'òpera, música de ball, flamenc, recitats, tangos, jotes i bandes. Aquesta fàbrica seria l'antecedent de la botiga de fotografia Arpí de la Rambla, que obriria durant la postguerra.

La notícia de 1912 va ser el robatori a casa de la senyora Inés Casanovas, al número 1 del carrer de Colom. Tot es va descobrir quan aquesta va tornar a

casa seva a les deu de la nit, i la criada no li va obrir. Intrigada, va cridar el sereno de la plaça, que llavors era l'Agustí Mulet, i només entrar al seu domicili va comprovar que la minyona n'havia agafat tots els objectes de valor i havia desaparegut. El vigilant Mulet torna a aparèixer en un altre article de premsa, quan va ser ferit heroicament en una mà per un borbato que anava pel carrer esgrimint un ganivet, i al qual va provar d'aturar. Aquell any, l'Ajuntament va ordenar reforçar-hi la vigilància nocturna, ja que cada nit desapareixien plantes dels parterres.

La plaça era la sortida natural del Teatre del Liceu: els espectadors hi anaven a fer el ressopó en algun dels seus restaurants, i els aficionats del galliner hi acudien a celebrar les estrenes d'èxit.

El 1913, la Unió Nacionalista Radical va convocar una gran manifestació d'aficionats al teatre català, que des de la plaça Reial es van dirigir al monument a Frederic Soler Pitarrà de la Rambla, on van victorejar-lo. El 30 d'octubre d'aquell any, al número 3 el govern austrohongarès va organitzar l'Exposició de Muestrarios de la Industria Húngara. A l'entresol d'aquella mateixa finca funcionava un taller de reparació i venda de màquines d'escriure. I el personatge més popular del veïnat era la Carne Martí, una dona cega del carrer de la Lleona, que havia recuperat la visió de l'ull dret gràcies als tractaments vegetals del famós Gabinet Oculista Americano del doctor Aguirre, al carrer de la Canuda, que oferia cures gratuïtes als pobres.

L'estiu de 1914 esclatava la Primera Guerra Mundial. Mentrestant, a la plaça Reial, la brigada de

**Postal acolorida de la plaça Reial, amb les seves palmes, entre el 1910 i el 1920.**

(AFB / AUTOR DESCONEGUT)





jardineria arreglava i replantava els parterres saquejats, d'on seguien desapareixent plantes. Una matinalda, la policia va arrestar un individu que s'entretenia escalant fins als balcons i tallants les cordes de les persianes. I una comissió municipal va estudiar la construcció d'un urinari subterrani al mig de la plaça, que no es va arribar a construir. Però de nit hi seguia havent prostitutes sota els porxos i captaires que hi dormien. Una comissió de veïns es va entrevistar amb el governador civil per exigir més seguretat. Tot va canviar amb l'esclat de la guerra: les primeres mesures de les autoritats barcelonines, en previsió d'altercats entre els aliadòfils i els germanòfils, va ser enviar brigades de policia a vigilar el consolat de França de la plaça d'Urquinaona i el Club Deutsche Reich Germania, que funcionava al damunt del Café

Suizo de la plaça Reial, un establiment que llavors reunia els alemanys residents a la ciutat. Durant tota la guerra, la vigilància policial de la plaça va ser constant.

El Club Germania es va fundar en l'emblemàtica data de 1871 al carrer del Carme, en un moment d'expansió nacionalista alemanya després d'haver derrotat l'exèrcit francès en la Guerra Francoprussiana. El cronista Josep Maria Carandell el descrivia així a *Mirades a la plaça Reial*:

*Era un club molt distingit, amb retrats del Kaiser i de Hindenburg i grans quadres de vaixelles de la Lloyd Bremen, amb socis tan importants com els capitostos de les cases Merck i Wertheim, els germans Müller, fabricants de*



*gavardines del carrer Avinyó, Belch, director del Banc Transatlàntic, Vidal i Guardiola, regidor d'Hisenda de l'Ajuntament, i altres.*

L'any 1883, va rebre la visita del príncep hereu d'Alemanya, Frederic Guillem. La ciutat, i especialment la Reial, es van guarnir per rebre'l. I al balcó del Germania hi van instal·lar un cartell, en alemany i espanyol, que deia: *¡Viva Alfonso XII! ¡Viva el príncipe heredero de Alemania!* L'aristocràtica visita també va ser obsequiada amb un banquet al saló del Germania, amb l'assistència de tota la comunitat teutònica a Barcelona.

En aquells anys, un dels membres més actius del club era Richard Lindau, que participava a les tertúlies del Café Suízo i que va ser un dels principals introductors de la música de Richard Wagner a Barcelona. Des del Germania i el Círculo del Gran Teatro del Liceo, Lindau va promoure les obres d'aquell compositor i va desfermar la passió wagneriana que va viure la ciutat en les darreres dues dècades del segle XIX. Durant els primers anys de la següent centúria, aquesta entitat va ser famosa per les seves recepcions i balls, on assistia el bo i millor de la burgesia local. El Germania també va organitzar un dels primers equips de tennis que van competir a casa nostra.

Durant el conflicte mundial, el Germania va atendre els alemanys confinats a les instal·lacions de l'antic escorxador de Gràcia, avui la comissaria de la Guàrdia Civil de la travessera de Gràcia. Va promoure campanyes de suport a la causa de les potències centrals i va crear la Sociedad Hispanogermánica per fomentar les relacions culturals entre ambdós països. Malgrat perdre la guerra, el Club Germania es va mantenir com un centre d'alta societat, que el 1922 va organitzar l'Exposició del Llibre Alemany al Palau de la Generalitat. Després de la inauguració, els convi-

ats es van traslladar a la plaça Reial, on van participar en una festa dedicada a la premsa barcelonina. El Germania funcionaria fins a la dècada dels trenta.

Durant la Primera Guerra Mundial, Barcelona es va convertir en refugi per a tots aquells que fugien dels bombardejos i les trinxeres. Entre aquella massa humana de desertors, artistes d'avantguarda i aristòcrates russos que fugien de la revolució va arribar l'exsoldà del Marroc, Muley Hafid, que per agrair la bona acollida que va tenir a casa nostra va comunicar el dia de Reis de 1915 que havia decidit regalar una elefanta al zoològic barceloní, que aquí va ser batejada com la Júlia. Un any abans havia desaparegut l'Avi, l'elefant original amb el qual s'havia obert el parc el 1882, mort en estranyes circumstàncies (es va dir que un brètol el va enverinar donant-li mistos per menjar). Per rebre l'animal provinent de Gènova, el maig d'aquell any es va concentrar una multitud d'infants a la plaça Reial, i d'allí van sortir en manifestació cap a l'Hotel Oriente de la Rambla, que era on s'allotjava el soldà destronat, amb cartells on li donaven les gràcies pel gest. Llavors era un home força conegut a la plaça, on anava als cafès i assistia als concerts de sardanes, fins al punt que popularment el coneixien com el Noi Hafid.

El gener de 1915, una comissió de comerciants de la plaça Reial va tornar a entrevistar-se amb el governador civil per queixar-se que, amb l'aparició de tants forasters, el nombre de prostitutes a la plaça anava en augment. Aquell any, un emigrant gadità va apunyalat una dona al carrer de les Heures. I al Café

***Carrossa del Comerç-vecins de la plaza Real y pasajes al Carnaval, que va participar a la rua de Carnaval de 1916.***

(AFB / AUTOR: FREDERIC BALLELL MAYMÍ)





Ibérico, deu individus van consumir diverses ampelles de vi per valor de 25 pessetes. De mica en mica, van anar marxant tots fins que només en va quedar un, que es va negar a pagar i va resultar arrestat. En aquells dies, el carrer de les Heures feia molta pudor, i hi van haver d'enviar una brigada municipal per netejar i desinfectar la claveguera.

El 1917, la notícia tornava a ser el Café Ibérico, quan hi va haver una batussa que va involucrar molts dels seus clients. La premsa es va queixar dels noctàmbuls que freqüentaven el local, on cada nit es produïen incidents:

*Uno de tantos, de los que con frecuencia promueven los desaprensivos noctámbulos que frecuentan un establecimiento de bebidas enclau-*

*vado en dicha calle, despertando a todas horas a los pacíficos habitantes de aquellos contornos.*

En aquells anys, a la plaça funcionava el Centro Madrileño, al primer pis del número 3. I al passatge de Bacardí s'inaugurava la botiga de mobles d'Antonio Ruíz, que s'anunciava com a proveïdora de la Casa Reial. A l'entresol de la mateixa finca hi havia la Sociedad de Agentes para Seguros de Enfermedades, Sueldo y Comisión, i el Montepío Hermandad Hispana, una agència de col·locació de minyones. Aquell any, la parada de torrons de Wenceslao Monerri, que hi havia cada Nadal davant del Café Español, va agafar un local i es va establir al número 1 del passatge de Madoz, en un magatzem que li llogava la xocolateria Juncosa.





**Lluís Soler i Pujol amb una cabra pirinenca naturalitzada, cap al 1908.**

(ARXIU MUSEU DE CIÈNCIES NATURALS DE BARCELONA /  
AUTOR DESCONEGUT)

Per fi, el 1916, es van acabar els robatoris de plantes en els parterres de la plaça. I per primera vegada després d'un concert de la banda municipal, no es van haver de lamentar desperfectes entre les diverses espècies vegetals que formaven els jardins. Llavors, les clavegueres de la plaça Reial feien una ferum insuportable, i hi va haver de tornar la brigada municipal a netejar-les. Poc després, s'hi van traslladar les oficines de l'empresa Mitjavile, casa fundada el 1814, al passatge de Madoz número 6. Aquest negoci, amb sucursals a París, Bordeus i Marsella, es

dedicava al transport terrestre i marítim, i a gestionar permisos de duanes, especialment amb Nova York, París i Londres.

L'any 1918, es va acabar la Primera Guerra Mundial. A Barcelona, la neutralitat espanyola havia enriquit els empresaris, però la classe treballadora seguia amb els sous pràcticament congelats i una inflació de preus cada vegada més disparada. La fi dels combats significava la reincorporació a la feina de totes les indústries europees, que havien estat aturades des de 1914. I, per tant, la pèrdua de milers de clients per a la indústria catalana i molts acomiadaments. Els augments del preu del pa i dels productes bàsics va empènyer les mestresses de casa a sortir al carrer a protestar.

La coneguda vaga de dones de 1918 va tenir un dels seus epicentres a la plaça Reial, un lloc habitat per minyones, dependents de comerç i cosidores dels tallers de sastreria. S'hi va fer una assemblea de quatre mil dones per decidir les accions a emprendre. Durant els dies següents, les treballadores i les mestresses de casa van aturar la indústria i el comerç i van atacar sales de festes, balls i prostíbuls on es divertia la burgesia. També van boicotejar els tramvies i van provocar la declaració de l'estat de guerra, a mesura que la vaga s'estenia pel Baix Llobregat i el Maresme. Això passava un any abans que la vaga de La Canadencs obligués el Govern a acceptar una pujada dels salaris i la jornada de vuit hores.

Els dies següents a l'11 de novembre de 1918, hi va haver moltes manifestacions a Barcelona. Tant els grups aliadòfils com els germanòfils van celebrar l'armistici que posava fi a la Primera Guerra Mundial. Una d'aquelles concentracions va tenir per escenari la plaça Reial. Allí, una multitud de tots dos bàndols va començar a discutir, fins que es va passar a les mans i hi va acabar actuant la policia, que va fer

diversos trets a l'aire. Dos dies més tard, es va celebrar un banquet al restaurant del parc de la Ciutadella per a 700 persones. En acabar de dinar, els comensals van sortir a manifestar-se amb banderes franceses, angleses i nord-americanes, i cantant *La Marsellesa*. Així van arribar a la plaça, on van dedicar visques a les nacions aliades i van esbrincar el Club Germania. En aquells dies apareix la primera notícia que he localitzat sobre un accident de trànsit a la plaça Reial, quan un ancià de 72 anys va resultar atropellat per un modern automòbil de motor.

**Josep Palaus, gendre de Lluís Soler i Pujol, i un dels treballadors de la botiga del Taxidermista cap al 1960.**

(ARXIU NÚRIA VILADEVALL PALAUS / AUTOR DESCONEGUT)

L'any 1919, la Casa Camps del número 10 canviava de propietari i passava a ser la botiga de roba Casa Roig i Guasch. El Dipòsit Dental del número 12 va tancar, i al número 3 van començar la seva activitat la fàbrica tèxtil Indústries Reunidas Cabré i la Sociedad Industrial Comercial. Llavors, en aquella finca també hi havia la botiga de postals Casa J. Martí, que anunciava cent mil models diferents de targetes postals, algunes d'exportades d'Alemanya, i d'altres fetes a França. No obstant això, el gran establiment estava just a punt d'obrir les portes aquell mateix estiu, al número 10. M'ho explica la besneta del seu fundador, la Núria Viladevall, amb qui he quedat per prendre un cafè.

El Museo Pedagógico de Ciencias Naturales, conegut popularment com el Museu de les Bèsties, va







### Targeta de visita de cap al 1930.

(ARXIU NÚRIA VILADEVALL PALAUS)

ser una iniciativa de Lluís Soler i Pujol, un deixeble del famós veterinari i taxidermista Francesc Darder, que va tenir diverses botigues obertes a Barcelona i un cèlebre museu a Banyoles. Considerat el seu alumne preferit, Darder va ajudar Soler i Pujol a establir-se, primer a la cantonada del carrer de Rauric amb el carrer de les Heures, i després a Rauric quasi a tocar del carrer de Ferran, on el seu aparador lluïa un goril·la dissecat. Expliquen que s'hi aturaven tants vianants a veure'l que provocaven freqüents embussos de trànsit, fins que la guàrdia municipal va obligar a retirar-lo de la vista del carrer. També va dissecar l'esquelet de l'Avi, l'elefant que va morir al zoològic l'any 1914. La seva besneta m'explica que:

*Sempre deia que per ser bon taxidermista calia conèixer molt bé l'anatomia animal i ser un artista.*

Quan el 1919 va obrir la nova botiga a la plaça Reial, la principal atracció del seu aparador va ser un crani petrificat de rinoceront prehistòric trobat a

Arenys de Mar. Llavors hi venien papallones i minerals, i el rei Alfons XIII va encarregar que li dissequessin una pota del seu cavall preferit. Lluís Soler i Pujol va morir el 1923 i la seva vídua, Maria del Carme Boix, es va traslladar l'any 1926 al número 8. Allí tenien una clientela selecta, atreta per la qualitat dels productes que oferien. Hi afegiren un petit negoci de gallines ponedores, per a les quals comercialitzaven uns ous falsos fets de naftalina que servien per desinfectar els galliners.

El 1936, la botiga estava en mans de Josep Palaus, marit d'Anna Soler, que era la filla d'en Soler i Pujol. En esclatar la Guerra Civil, el negoci va ser col·lectivitzat pels seus treballadors. M'explica la Núria que l'avi Josep va ser detingut unes quantes hores pels republicans, acusat d'amagar algú al soterrani. I tancat dos anys a la presó pels franquistes, d'on va sortir molt tocat per les penalitats que va haver d'afrontar.

La vídua de Soler i Pujol va morir el 1948. Aquella etapa va ser la més popular de la botiga, amb clients com Salvador Dalí, que hi anava dos cops al mes i que a principis de la postguerra hi va encarregar dues-centes mil formigues dissecades. Tot i que la feina no es va poder fer, el pintor va seguir freqüentant el negoci i es va fotografiar amb unes banyes de búfal com si fossin els seus bigotis, o al damunt d'un rinoceront. La Núria diu d'ell:

*Quan el tiet anava a cobrar a l'Hotel Ritz es queixava que hi havia de tornar moltes vegades perquè li pagués.*

### Joan Miró davant l'aparador del Taxidermista el 1968.

(ARXIU HISTÒRIC DEL COAC / © FONTS FOTOGRÀFIC F. CATALÀ-ROCA / AUTOR: FRANCESC CATALÀ-ROCA) ►►





Un altre pintor que venia sovint era Joan Miró, que es passava una bona estona a l'aparador però no comprava mai res. Fins i tot el torero Mario Cabré es va fer dissecar l'orella d'un toro que li havia dedicat a l'Ava Gardner. Núria Viladevall recorda que:

*El besavi vivia al carrer d'Avinyó, havia estat deixeble del Darder, que va ser el seu mecenes, i que va ser qui li va recomanar comprar la casa del carrer de Minerva, on viuria després, per damunt de la Diagonal. L'àvia la va heretar i era la casa familiar. Però nosaltres vivíem quasi tot el temps a la plaça Reial, la meva infantesa és aquí. En aquella època era un lloc molt tendre, molt divertit i lliure. Fins que un dia, de cop i volta, a finals dels anys seixanta la mare ens va dir que no passéssim pel carrer de la Lleona. Al meu germà l'havien robat en aquell lloc, i de cop venir a la plaça es va convertir en una experiència trista. Els porxos llavors estaven plens de prostitutes. Nosaltres teníem el taller a l'entresol, al damunt de la botiga, amb uns finestrals que donaven a la plaça. A vegades veies que els empleats no estaven treballant, estaven tots mirant per la finestra com les noies feien tractes amb els clients, i se'ls emportaven al carrer de la Lleona, on hi havia diversos prostíbuls. A la cantonada amb el carrer de les Heures parava la senyora dels ocellets savis, un personatge popular de la Rambla que tenia uns ocells ensinistrats per treure uns paperets, on teòricament hi havia escrita una frase amb el destí del client. Jo li demanava diners a la mama per als ocellets, però mai no me'n donava.*

Segueix la Núria:

*Molt sovint hi havia pintors retratant els animals de la botiga, i els mariners nord-americans de la Sisena Flota hi entraven cantant, amb aquells pantalons blancs acampanats, i preguntaven per veure els goril·les. El pare no els volia veure ni en pintura, però la mare sempre els obria la porta. L'avi encara anava a fer el cafè al Glaciar, hi tenia tertúlia on coincidia amb el propietari de la Casa Arpi de fotografia, amb el qual teníem molt bona relació. Un germà de la meva mare era fotògraf, va fer molts viatges amb en Rodríguez de la Fuente, tots els safaris. L'acompanyàvem a Casa Arpi amb tot de càmeres, i s'hi passava hores. Llavors, el nostre establiment era una catedral. Els tiets eren molt divertits. L'avi, quan estava de bon humor, també. El meu germà i jo anàvem els dissabtes a fer caixes de minerals.*

Vull saber quan va començar a canviar la plaça:

*Recordo la decadència de la botiga als anys setanta, quan no entrava ningú. L'avi volia marxar i instal·lar-se al local que deixava buit l'armaria Beristany, al carrer de Ferran cantonada amb la Rambla.*

El seu avi Josep Palaus va dirigir la botiga fins al 1979, i fins al 1986 ho va fer la seva vídua, l'Anna Soler. Segueixo amb la Núria Viladevall, que fa memòria d'aquells anys finals:

### **Aparador del Taxidermista el 1973.**

(ARXIU HISTÒRIC DEL COAC / © FONTS FOTOGRÀFIC F.  
CATALÀ-ROCA / AUTOR: FRANCESC CATALÀ-ROCA) ►►







**Interior del Museo Pedagógico de Ciencias Naturales, amb els seus propietaris, Carme i Ignasi Palaus Soler, el 1987.**

(AUTOR: © PEPE ENCINAS)

*Jo vaig viure a la plaça fins als Jocs Olímpics, llavors teníem dues botigues més al carrer de París i al Poble Espanyol. Hi vaig veure la pitjor cara de la plaça, al meu germà el van tornar a robar amb una navalla, t'oferien droga quan passaves per sota les arcades, veies als bancs com s'injectaven. Entraven a la botiga a demanar, tot i que els drogoaddictes no ens van robar mai. Però la gent venia a comprar amb por i els diners amagats al mitjó. La botiga va entrar en crisi a finals dels vuitanta, poc després va morir l'àvia. A la seva mort, va nomenar el tiet fotògraf com a gerent del negoci. Ell hi va*

*invertir molt, i va començar a comprar peces molt cares, com maragdes del Brasil que portava el meu futur marit. Jo llavors havia estat casada, tenia una filla i no pensava pas a tenir una altra relació. Però el 1988 vaig conèixer el geòleg Joan Josa. Un dissabte vaig baixar a la botiga i la mare em va dir que volia presentar-me el Joan. Llavors treballava de mestre de ciències naturals i matemàtiques, i aquell cap de setmana venia d'explicar l'evolució de les espècies mitjançant l'exemple dels peixos d'aletes lobulades. Parlant amb ell, va resultar que tenia un fòssil del mateix peix que havia trobat en una prospecció al Brasil, i me'l va ensenyar. Aviat ens vam enamorar i ens vam casar.*

En aquells anys, l'arquitecte Oriol Bohigas es va fixar en la finca, i amb un grup d'amics seus van



comprar la propietat. Els hereus de l'Anna Soler es van quedar amb la planta baixa, l'entresol i el soterrani. Mentre feien les obres de restauració de l'edifici, el 1989 els van entrar a robar. Quan van avisar la Núria, es va trobar uns captaires venent els seus minerals pel carrer. Finalment, el 1991 van plegar:

*En Joan Clos proposava convertir la botiga en un museu, a canvi de tenir-lo obert a grups*

### **Carnaval al Taxidermista, el 1981.**

(AUTORA: © COLITA)

*d'escolars. Desgraciadament, la família no va acceptar aquell projecte. I l'any 2002 van vendre el local, per una gran quantitat de diners, al restaurant El Taxidermista.*

La Carme Palaus, la darrera propietària, es va traslladar amb part de la col·lecció a la plaça de les Palmeres de Sant Andreu de Palomar, on va obrir una nova botiga de taxidèrmia i minerals. El pare de la Núria, l'Ignasi Viladevall, hi tenia el seu laboratori de química i el taller de fabricació d'ulls de vidre. La Carme va morir el 2010, encara amb el negoci obert.





Curiosament, a l'antic emplaçament de la botiga familiar, al número 10, s'hi va traslladar el metge, taxidermista i il·lusionista Pau Areny-Plandolit, enemic declarat d'en Soler i Pujol. L'enemistat entre ells venia de lluny, quan el 1908 Soler i Pujol va guanyar la plaça de preparador-conservador del Museu de Zoologia de Barcelona, en dura competència amb l'Areny-Plandolit, que no l'hi va perdonar mai. El

1918, es va veure implicat en un cas de tràfic clandestí d'ossos humans. I quan l'any 1926 el local de la plaça Reial va quedar buit, el va llogar i va obrir el seu propi establiment de taxidèrmia. Però aviat va marxar a Andorra, a obrir-hi un museu, que en morir el 1936 va continuar el seu fill Xavier Areny-Plandolit. La botiga de la plaça va quedar en mans de l'entomòleg Felip Ferrer Vert, antic treballador d'en Soler i Pujol. La Núria el recorda com un home que mai no va tenir sort:

**El MariscCo, antic restaurant Taxidermista, ocupa actualment el número 8 de la plaça. Es conserva el rètol original de la botiga de Soler i Palaus, en què es pot llegir Museo Pedagógico de Ciencias Naturales.**

(ARXIU MARISC0 / AUTOR DESCONEGUT)

*Al costat, un dels empleats del meu avi va agafar el negoci. Quan jo el vaig conèixer, tenia una botiga molt petita. M'enviaven a mi a veure els seus preus, perquè l'avi Palaus no volia anar-hi de cap manera.*

